

CORINA PALADE

**AURORA SILION
MIRELA BREHUESCU**

**LILIANA BUTNARIU
DOINA RĂDUȚAC**

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

Clasa a IV-a

Editura TAIDA

- IAȘI -

Argument

Această lucrare urmează obiectivele actualului curriculum și cuprinde exerciții variate pentru receptarea mesajului textului scris, exerciții pentru îmbogățirea vocabularului, exerciții de limbă ce vizează însușirea conținuturilor referitoare la părțile de vorbire și propoziție și nu în ultimul rând exerciții ce vizează dezvoltarea creativității și imaginației elevilor.

Lucrarea de față, îndrumător pentru studiul la clasă și pregătirea intrării în gimnaziu, se dorește a fi un instrument util și eficient în pregătirea temeinică a elevilor de clasa a IV-a.

Autorii

Unitatea 1 „Sună clopoțelul”

Nenea directorul

după George Șovu

1. Completează:

- a) Personajele: _____
b) Locul acțiunii: _____
c) Momentul acțiunii: _____

2. Găsește cuvinte care au același înțeles cu verbele:

a privi – a se întâmpla –
a ajunge – a porni –

3. Explică expresiile:

- a da cu ochii de ceva _____
– puțin adus de spate _____
– a ieși la iveală _____
– a face cunoștință _____

4. Alcătuește enunțuri cu înțelesuri diferite ale cuvintelor: *gol, sol, lac, lamă*.

5. Sugestii pentru lectură:

- „Domnu Trandafir” – Mihail Sadoveanu
„A murit Luchi” – Otilia Cazimir

6. Reține:

- „Nenea directorul” este o narațiune care prezintă întâmplările într-o anumită ordine.
Narațiunea presupune:
– narator (povestitor)
– acțiune
– personaje

7. Care dintre următoarele titluri îți sugerează un text narativ?

- „Domnu Trandafir” – Mihail Sadoveanu
„Iarna pe uliță” – George Coșbuc
„D-l Goe” – Ion Luca Caragiale
„Amintiri din copilărie” – Ion Creangă
„Somnoroase păsărele” – Mihai Eminescu

Compunere cu început sau sfârșit dat

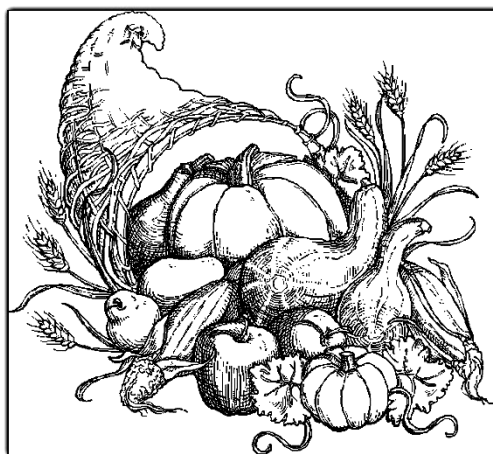
COMPUNEREA CU ÎNCEPUT DAT

„Adrian și părinții lui sunt la țară. Împreună cu bunicii merg să culeagă via. Între ramurile viei, Adrian zărește o rândunică.“

Planul dezvoltat de idei

Titluri propuse: „Pasărea rănită“, „Lecția de bunătate“, „O întâmplare cu final fericit“.

1. Adrian și părinții lui merg la țară, la bunici.
 - Se culeg viile
 - Adrian zărește o rândunică
2. Rândunica și-a prins piciorul în sârma de la vie.
 - Pasărea are piciorul rănit
 - Adrian pansează piciorul rănit
 - Rândunica este bine hrănită pentru a-și recăpăta forțele.
 - Adrian cere și părerea medicului veterinar
 - Într-o săptămână, pasărea este însănătoșită
3. Băiatul se desparte cu greu de rândunică
 - Pasărea este eliberată pentru a nu pierde marea călătorie
 - Copilul învață o lecție importantă: lecția de bunătate.
 - inima îi bătea asemenea unui ceasornic
 - corp fragil
 - parfum de struguri răscopți
 - rugină în lumină
 - dor de zbor
 - fâlfâiri de aripi
 - marea călătorie
 - lecție de bunătate
 - emoții adânci
 - cer de un albastru infinit
 - se-aud cum îngălbenesc frunzele
 - toamna își scrie poemul

Reflectă la următoarea întrebare:
Dacă ai fi pasăre, ce ai simți?

Joacă-te! Ai un cuvânt! Ai posibilități infinite! Fă din El sărbătoare!

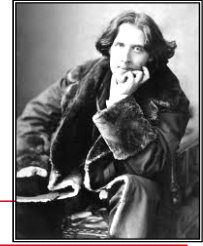
Cuvântul propus este „aripi“.

Exemple:

– aripi în zbor;	– cu aripi de foc;	– vreau să am aripi;
– pe aripi de vis;	– pe aripi de cântec;	– nu-mi tăia aripile;
– pe aripile vântului;	– lasa-te în voia aripilor;	– în voia aripilor.
– în lumea aripilor;		

Prințul fericit

după Oscar Wilde

- a) Personajele povestirii sunt: _____

b) Locul desfășurării întâmplării este: _____

c) Statuia Prințului Fericit era: _____

d) Ochii erau: _____

- Găsiți cuvinte cu înțeles opus:

scund – _____	bogat – _____
dezgheț – _____	mort – _____
întunecat – _____	frumusețe – _____
sănătos – _____	bucurie – _____

- Uniți cuvintele care au înțeles asemănător:

spadă	urățenie
vreme	a decide
hidoșenie	sabie
a hotărî	timp
prăbușit	suferință
amărăciune	dărâmat

- a) Exprimă într-un enunț despre ce este vorba în text.

b) Alege o expresie semnificativă din povestire.

c) Rezumă textul într-un cuvânt.

d) La ce culoare te gândești când citești acest text?

e) Cel mai interesant aspect din text este

f) Realizează un desen pentru acest text.

- Enumeră însușirile prințului.

- Alege una dintre următoarele două variante și susține cu argumente:

a) A procedat corect prințul pentru că _____

b) Nu a procedat corect prințul pentru că _____

- Stabilește înțelesul expresiilor:

L-a dus de nas și de data aceasta.

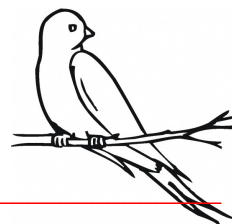
Solul *a dus vestea* că țara era din nou liberă.

COMPUNEREA PE BAZA UNOR CUVINTE ȘI A UNOR EXPRESII DATE

- Sugestii pentru titlul compunerii: jocurile iernii, La derdeluș, Cu sania, În vacanță...
- Planul inițial al compunerii.
- sugestie: Este iarnă; Prietenii hotărăsc să meargă la derdeluș; Copiii se trag cu sania, fac oameni de zăpadă, patinează, unii cad, alții se ridică. Toți sunt fericiți.
- Expresii: dansul fulgilor de nea, covoare albe și moi de nea, câmp de un alb imaculat, lacul este o imensă sală de dans, pe față simțim atingerea rece a iernii.

Copiii și păsărelele

după Eugen Jianu

1. Explică, cu ajutorul dicționarului, cuvintele:
acoperământ – _____
pițigoi – _____
sticlete – _____
îndestulătoare – _____
pildă – _____
pădurar – _____
2. Completați cu cuvintele potrivite:
Timpul în care se desfășoară acțiunea textului _____
Locul desfășurării întâmplării _____
Personajele povestirii sunt: _____
3. Găsiți cuvinte cu înțeles asemănător:
prânz – tăciuni –
stoluri – șotii –
a meșteri – conștiincioși –
prieten – trai –
zarvă – pilda –
planuri –
4. Găsiți cuvinte cu înțeles opus:
a coborî – prieten –
leneș – zarvă –
5. Alcătuiți enunțuri folosind expresiile: *acoperământ pufos, a încurca planurile, ca para focului, au dat năvală, vom face rost.*

PRONUMELE

1. Scrieți după dictare:

„Și-l pupă în vârful nasului; apoi așezându-i frumos beretul:
– Parcă-i șade mai bine cu beretul!... zice mam'mare, scuiându-l să nu-l deoache,
apoi îl sărută dulce.

– Cu ce nu-i șade lui bine? adaugă tanti Mița și-l scuipe și dumneaei și-l sărută.“

(I. L. Caragiale – „*Di. Goe*“)

CERINȚE:

- a) Explicați grupările de cuvinte scrise cu cratimă.
- b) Subliniați pronumele personale, apoi analizați-le.
- c) Transformați dialogul în vorbire indirectă.

2. Observați formele pronumelui personal:

Ele pot fi: a) accentuate = când pot constitui singure propoziții.

Exemplu: – Cui oferi aceste flori?

– Ei. (Lui) (Lor)

b) neaccentuate = când nu pot constitui singure propoziții.

Exemplu: Învățătoarea îi întâmpină cu emoție.

Formele accentuate și neaccentuate ale pronumelui personal:

Persoana	Singular		Plural	
	Forme accentuate	Forme neaccentuate	Forme accentuate	Forme neaccentuate
I	eu, mie (pe) mine	mă, m-, îmi, mi-	noi, nouă (pe) noi	ne(-); ni(-)
a II-a	tu, ție (pe) tine	te; îți; ți-	voi; (pe) voi, vouă	vă, vi, v-
a III-a	el; (pe) el; lui ea; (pe) ea; ei	îl; l-; îi; i(-); -l: -o	ei; (pe) ei; lor ele; (pe) ele; lor	le(-) li; îi; i(-)

Formele neaccentuate pot sta înaintea sau după un verb și pot fi scrise cu liniuță de unire.

Persoana	Singular	Plural
I	Scrie- <u>mi</u> ! <u>Mi</u> -a scris.	<u>Ne</u> -ai cunoscut?
a II-a	<u>Ti</u> -a spus	<u>V</u> -am salutat.
a III-a	<u>L</u> -am căutat. Am găsit- <u>o</u> .	<u>Le</u> -am păstrat. Spune- <u>le</u> .

3. Subliniați cu o linie formele accentuate și cu două linii formele neaccentuate ale pronumelor, din versurile de mai jos:

a) „Și codrul se-ndoaie;

Și-l biciue vântul,
Râzând îl sugrumă,
Și-i rupe veșmântul,
Și părul i-l smulge,
Și-n văi îl aruncă.“

(G. Coșbuc – „*Toamna*“)

EVALUARE 2

I₁. Completează enunțurile cu unul dintre cuvintele: „*v-a*“ sau „*va*“.

Tatăl lui Ionuț veni la aeroport.

Pădurarul îndrumat unde se află poiana cu narcise.

Sunt sigur că veni și bunica la aniversarea zilei de naștere a fratelui meu.

..... întrebat doamna învățătoare unde ați petrecut vacanța?

I₂. Alcătuieste propoziții în care substantivele: *bolta*, *grădini*, *prieteni* să fie subiecte ca parte de propoziție.

I₃. Subliniază subiectele și predicatul din propozițiile următoare:

Inimile copiilor băteau cu putere.

Lizuca și Patrocle căutau un adăpost.

După furtună se arată soarele.

I₄. Formulează propoziții dezvoltate cu ajutorul imaginilor. Subliniază predicatul și subiectele.

I₅. Completează semnele de punctuație din textul de mai jos:

De vânzare ți-i găinușa ceea măi băiete

De vânzare moșule

Și cât cei pe dânsa

Cât crezi și dumneata că face

Ia ad-o-ncoace la moșul s-o drămăluiască

(I. Creangă – „Amintiri din copilărie“)

Câinele

după *Silvia Kerim*

1. Care este cel mai bun prieten al omului?

2. Scrie trei proverbe despre câine.

3. Precizați:

a) Personajele: _____

b) Locul acțiunii: _____

c) Momentul acțiunii: _____

Părți secundare de propoziție

ATRIBUTUL

1. Subliniați atributele cu o linie șerpuită. Cu ce întrebări le-ați aflat?

- a) Pe cerul cenușiu soarele cald apare din ce în ce mai rar.
Păsările călătoare au plecat în depărtatele țări ale soarelui.
Sub streășina casei lui, două vrăbii vesele ciripesc.
Frunzele copacilor oferă pământului un covor multicolor.

- b) „Din văzduh cumplita iarnă cerne norii de zăpadă,
Lungi troiene călătoare adunate-n cer grămadă.
Soarele rotund și palid se prevede printre nori
Ca un vis de tinerețe printre anii trecători.“

(Vasile Alecsandri – „Iarna“)

2. Completați spațiile punctate cu adjective potrivite:

(ce fel de?)

- a) Mihai Eminescu a scris poezii.

(ce fel de?)

În tablourile sale Nicolae Grigorescu a zugrăvit aspecte din natură.

(care?)

(care?)

..... artiști au dus faima în lumea

(ce fel de?)

(ce fel de?)

- b) Seara se lasă peste satul

(care?)

(ce fel de?)

Păsărelele dorm în cuiburi

(câte?)

..... poteci urcau șerpuind.

(ce fel de?)

(ale cui?)

Păduri se întindeau pe crestele

(câte?)

(a cui?)

..... flori albe și portocalii colorau grădina

3. Analizați atributele din textul următor, după modelul dat:

Atributul	Substantivul pe care îl determină	Întrebarea la care răspunde	Prin ce este exprimat
<i>limpezi</i>	<i>apele</i>	<i>ce fel de?</i>	<i>adjectiv</i>

- a) „Oltul primește apele limpezi ale Lotrului. El trece pe lângă zidurile Mănăstirii Cozia. Acolo, sub o piatră veche își doarme somnul de veci Mircea cel Bătrân: Lupta grea cu stâncile semețe s-a sfârșit. Până la Dunărea bătrână, Oltul trece prin câmpia întinsă, cu sate, cu lanuri de grâu, porumb, ovăz sau floarea soarelui. Oltul a lăsat în urmă frumusețile unei țări întregi. El știe întreaga istorie a unui popor harnic, cutezător și curat ca apele sale.“

(după Geo Bogza – „Drumul Oltului“)

- b) Doi elevi silitori din clasa ei au participat la trei concursuri sportive.

COMPLEMENTUL

1. Completați spațiile punctate cu complemente potrivite, ajutându-vă de întrebări:

- Stăteam și mâncam
(unde?) (ce?)
- Am alergat, ferindu-mă de primejdie.
(unde?) (cum?)
- Elevii cântau
(ce?) (unde?)
- Mergea
(încotro?) (cum?)
- M-am împrumutat
(de la cine?)
- Am stat în tabără
(cât?)

2. Scrieți propoziții în care complementul să răspundă la întrebările:

a) cum?; b) unde?; c) pe cine?; d) când?; e) ce?

3. Subliniați complementele cu o linie punctată, arătând la ce întrebări răspund și prin ce părți de vorbire sunt exprimate.

a) În grădini, pe dealuri și prin vii ard movile de buruieni, scoțând fumuri înecăcioase.

b) „În tușișurile astea și în sălciile de pe marginea iazului vin privighetori și cântă toată noaptea.“
(I. Al. Brătescu - Voinesti – „Privighetoarea“)

c) „Un băiețandru negricios iese acum pe poarta școlii. Are o haină scurtă, șapcă și cizmulite. La subsuoară are un pachet de cărți și caiete. Se scotocește în buzunare. Se apropie sfios de alvițar. Își alege cu poftă o bucată de alviță. Mușcă din ea.“

(după Ion Ghica – „Din anii de școală ai lui Nicolae Bălcescu“)

4. Alcătuiți propoziții în care substantivele: *copilul, pomul, patria, râul, cartea*, să aibă funcții sintactice diferite.

5. Scrieți în spațiul punctat întrebarea și funcția sintactică pe care o are cuvântul „cireșe“.

S-au copt cireșele.	ce?	subiect
Dulceața de cireșe e gustoasă.		
Aroma cireșelor ne îmbie.		
Vara fără cireșe nu e vară.		
Părinții mei culeg cireșe din livadă.		
Ei umplu coșurile cu cireșe negre.		
Din cireșe prepară gem.		

6. Analizați complementele din propozițiile de mai jos folosindu-vă de următorul tabel:

Complementul	Ce cuvânt determină	Întrebarea cu care se află	Prin ce parte de vorbire este exprimat?

a) Dă-mi volumul de versuri din bibliotecă!

b) Bunica vine de la magazin cu pași repezi.

CUPRINS

ARGUMENT.....	3
UNITATEA 1 „SUNĂ CLOPOŢELUL“	
NENA DIRECTORUL	4
CARTEA (ACTUALIZARE)	5
CUVÂNTUL	6
CUVINTE CU ACEEAŞI FORMĂ, DAR CU SENS DIFERIT	6
CUVINTELE VRĂJITE	7
DEVIZELE OMULUI CREATIV.....	8
PLANUL INIŢIAL AL COMPUNERII	8
CE TREBUIE SĂ CUNOAŞTEM DESPRE SCRIEREA UNOR COMPUNERI.....	8
DESPRE CE POŢI SCRIE?.....	9
SUGESTII PENTRU COMPUNERI.....	9
MI S-A TERMINAT CAIETUL	10
ŞCOALA	11
PROBĂ DE EVALUARE - UNITATEA 1.....	12
UNITATEA 2. „A RUGINIT FRUNZA DIN VII“	
LA MEDELENI	13
GHILIMELELE. PUNCTELE DE SUSPENSIE.....	14
COMPUNEREA DUPĂ SUPT VIZUAL.....	14
DOR DE ZBOR	15
PLANUL COMPUNERII	15
CULESUL PORUMBULUI	15
RAPSDII DE TOAMNĂ	17
VERBUL	18
ȚARA DE DINCOLO DE NEGURĂ	23
SCRIEREA CORECTĂ A CUVINTELOR VA / V-A.....	24
SFÂRȘIT DE TOAMNĂ	25
COMPUNERE CU ÎNCEPUT SAU SFÂRȘIT DAT	27
COMPUNEREA CU ÎNCEPUT DAT	27
COMPUNEREA CU SFÂRȘIT DAT	28
PROBĂ DE EVALUARE - UNITATEA 2.....	28
UNITATEA 3. POVESTIRI CU TÂLC	
PĂLĂRIA OMULUI - DE - ZĂPADĂ	29
SUBSTANTIVUL	31
EVALUARE (SUBSTANTIV).....	34
POVEȘTEA CROCODILULUI CARE PLÂNGEA.....	35
SFATUL DEGETELOR	36
SCRIEREA CORECTĂ A CUVINTELOR N-AI / NAI	37
PREPELIȚA ȘI PUII EI.....	37
DUPĂ ASEMĂNAREA LOR.....	39
CUMĂTRA VULPE	40
COMPUNERE DUPĂ UN PLAN PROPRIU DE IDEI	41
SCRIERE IMAGINATIVĂ	41
PRINȚUL FERICIT	42
EVALUARE.....	43
UNITATEA 4. BABA IARNA INTRĂ-N SAT	
IARNA	44
ADJECTIVUL	45
FRAM, URSUL POLAR	47
DARURILE.....	48
COMPUNERI DUPĂ UN SUPT VIZUAL.....	49
COLINDĂTORII	50
SCRIEREA CORECTĂ A CUVINTELOR NU-I / N-AU.....	52
SCRIEREA CORECTĂ A CUVINTELOR.....	52
N-AM / N-ARE / N-AȚI / N-AU.....	52

EVALUARE (ADJECTIVUL)	53
TRADIȚII ROMÂNEȘTI DE SĂRBĂTORI.....	54
COMPUNEREA PE BAZA UNOR CUVINTE ȘI A UNOR EXPRESII DATE	56
COPIII ȘI PĂSĂRELELE	56
IARNA PE ULIȚĂ.....	57
PROBĂ DE EVALUARE	58
UNITATEA 5. ROMÂNI CU CARE NE MÂNDRIM	
MUMA LUI ȘTEFAN CEL MARE	60
PRONUMELE	62
ACTIVITATE ÎN PERECHI	64
EVALUARE (PRONUME)	65
O VIZITĂ ÎN ATELIERUL LUI BRÂNCUȘI	68
SCRIEREA CORECTĂ A CUVINTELOR <i>CE-L / CEL</i>	69
PROBĂ DE EVALUARE	70
UNITATEA 6. ÎNFLORESC GRĂDINILE	
VESTITORII PRIMĂVERII.....	71
NUMERALUL	72
EVALUARE (NUMERAL)	75
CIOCÂRLIA	76
SCRIEREA CORECTĂ A CUVINTELOR <i>NU-I / N-AU</i>	78
ACTIVITATE ÎN PERECHI	78
SCRIEREA CORECTĂ A CUVINTELOR <i>N-AM / N-ARE / N-AȚI / N-AU</i>	78
FURTUNA	79
NICUȘOR.....	80
RECAPITULARE	82
EVALUAȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!	83
UNITATEA 7. LUMEA NECUVÂNTĂTOARELOR	
O FURNICĂ	84
PROPOZIȚIA	84
PREDICATUL VERBAL	86
SUBIECTUL	90
EVALUARE 1 (PĂRȚI DE PROPOZIȚIE)	93
EVALUARE 2	94
CÂINELE.....	94
PUIUL.....	96
PROBĂ DE EVALUARE	98
UNITATEA 8	
CIREȘARII	99
PĂRȚI SECUNDARE DE PROPOZIȚIE	100
ĂTRIBUTUL	100
TOATE PÂNZELE SUS!	102
COMPLEMENTUL.....	104
EXERCIȚII RECAPITULATIVE	105
EVALUARE.....	107
UNITATEA 9. ZILE VARĂ	
FREAMĂT DE CODRU	108
AMINTIRI DIN COPILĂRIE.....	110
LA DESPĂRȚIRE	112
EVALUARE.....	113
BIBLIOGRAFIE.....	114